

Skyggespil

Læseprøve

Skyggespil foregår i Danmark under den tyske besættelse i årene 1943 til 45. Skyggespil er det første af flere bind om den 17-årige Maja Niemanns dramatiske liv og udviklingshistorie.

Romanen er fiktiv, ingen af karaktererne har eksisteret i virkeligheden, men fortællingen udspiller sig i en autentisk, historisk ramme. Som sådan fungerer romanen både som en spændingsroman, en familiekrønike og en historisk fortælling om menneskelivets dilemmaer og hverdagslivets dramatiske begivenheder under og efter anden verdenskrig.

Marianne Toxboe

Skyggespil

Roman

Skyggespil

1. del Besættelse

Copyright © Marianne Toxboe

1. udgave

Omslag: Michael Toxboe

Bogen er sat med Palatino

Tryk: Saxo Publish 2014

ISBN 9788740900101

1. del

Besættelse

Odense, August 1943. Det ulmende folkelige oprør mod den danske samarbejdspolitik og den tyske besættelsesmagt, bryder ud i lys lue. Det er især fagbevægelsen på værftet og inderkredsen i det kommunistiske parti, der lægger kimen til den modstandsbevægelse, der siden vokser sig stærk. Stemningen i byen er aggressiv og betændt. Hvem er ven og hvem er fjende? Tiden er kommet til et opgør med byens værnemagere og tyskertøser.

Tak til alle jer der, med stor tålmodighed, har givet mig konstruktiv kritik og hjulpet mig på vej i min skriveproces. Det har været en uvurderlig hjælp

Odense, den 8. august 1943

Den første skoledag på Odense Katedralskole var forbi, næsten før den var begyndt. Solen stod stadig højt på himmelen, da den forløsende ringetone endelig signalerede, at timen var forbi. Reaktionen lod ikke vente på sig. Som ved et trylleslag blev den mennesketomme skolegård fyldt med glade og befriede eksistenser. Fem minutter senere var der trængsel ved cykelstativerne.

Maja masede sig frem gennem den kåde menneskemængde og nåede med besvær frem til sin cykel. Hun så sig omkring for at finde Jens, men opgav og trak ind til siden for at vente på, at han dukkede op. Hun lagde nakken tilbage og lod solens varme stråler fordrive formiddagens oplevelser i det trange klasselokale.

- Maja.

Råbet kom bagfra. Maja vendte sig og fik øje på Jens, der vinkede ivrigt med begge arme.

- Skal vi følges, spurgte han lettere forpustet, da han kom op på siden af hende.

- Det kan vi da godt, sagde Maja og smilede. Jeg stod lige og kiggede efter dig. Hvordan har du haft det?

- Godt, men jeg har savnet dig. Selv om jeg faktisk har haft rimelig travlt. Og det tror jeg også, jeg får i den næste uges tid, sagde han og så på hende med sine grønne, intense øjne, mens han smilede hemmelighedsfuldt.

- Nå, hvad skal det sige?

- Vi er rigtig mange, der ikke vil finde os i de tyske soldaters nedladende behandling af det danske folk, Maja. Tiden er kommet til at skride til handling. Næsten før ordene var formet, var Jens klar over, at de var kommet helt forkert ud af munden på ham.

Maja havde svært ved at tilbageholde et lille smil. Hun havde ikke tidligere hørt Jens bruge en så selvhøjtidelig og højstemt retorik.

- Jeg kan godt holde på en hemmelighed, sagde hun i stedet mere alvorlig.

- Er du sikker? Der bliver opfordret til strejke mod de tyske vagter på værftet, fortsatte han, uden at afvente Majas svar.

- Er det ikke farligt? Skal du være med til det?

- Ikke når vi står sammen Maja, det er det, det hele handler om, forstår du? Det er noget, vi har snakket om hele sommeren.

Hvem er vi, tænkte Maja, og følte sig udenfor. Troede han virkelig, at det var ufarligt at sætte sig op mod de tyske vagter, bare fordi de var mange. Hvad var det, han mente, hun skulle forstå? Det var ulideligt at blive talt til som et lille, uvidende barn. Maja fortrængte sin irritation og nøjedes med at nikke.

De gik lidt side om side med cyklerne imellem sig uden at sige noget. Det var Jens, der brød tavsheden.

- Hvordan er din sommer så gået?

- Du kender min faster, Mille, ikke? Jeg har været på ferie i hendes sommerhus oppe i Nordsjælland i næsten tre uger. Vi brugte også en dag i København, hvor vi var i Tivoli. Men nu hvor jeg hører, at du har arbejdet det meste af sommeren, føler jeg mig faktisk helt doven.

- Ja, vi er jo nogle, der tilhører det arbejdende folk, sagde Jens med et drillende smil. Men jeg har nu ikke kedet mig. Jeg holder fri på lørdag, så hvis du har lyst, kan vi gå en tur i Munke Mose? Der er noget, jeg gerne vil vise dig og snakke med dig om. Hans ansigt lagde sig igen i lidt hemmelighedsfulde folder.

- Det kan vi godt, hvornår?

- Klokker tre?

- Fint, så pakker jeg en kurv med lidt lækkerier, som vi kan hygge os med. Maja var glad for, at de havde brudt den lidt anstrengte stemning, der havde været imellem dem.

Jens så på hende med det direkte og livsglade blik, hun havde så svært ved at modstå.

- Så ses vi på lørdag, sagde han og hoppede op på sin cykel.

Jens var den eneste i sin familie, der var kommet i gymnasiet. Jens' far var formand i smedenes fagforening og var i byen kendt under navnet *Formanden*.

Allerede i underskolen viste Jens sig at være mere end almindelig begavet. Jens' matematiklærer havde opfordret Formanden til at sørge for, at hans søns talent ikke gik til spilde.

Formanden selv var godt skåret for tungebåndet og havde klaret sig godt gennem livet, selvom han var gået ud af skolen efter syvende klasse. Han var på nippet til at afvise matematiklæreren, fordi han ikke ønskede at tage imod almisser. Alligevel besindede han sig. Med den rette uddannelse, tænkte Formanden, ville knægten kunne nå længere, end han nogensinde selv havde drømt om. Jens kunne blive et godt kort for fagbevægelsen. Han var et levende bevis på de talenter, der lå uudnyttet hen i arbejderklassen, fordi en videregående uddannelse alene var forbeholdt de rige familiers børn.

Så Formanden indvilgede i, at Jens' matematiklærer søgte fonde og stipendiater. Midlerne skulle kompensere for, at Jens i gymnasieårene ikke kunne bidrage med sine egne indtægter. Samtidig sørgede han for, at Jens fik fritidsarbejde i fagbevægelsen.

Formandens politiske ståsted var der ingen, der var i tvivl om. Men hans særlige engagement i DKP's modstandsgruppe var en offentlig hemmelighed. Jens havde tit lagt øre til de højrøstede, politiske diskussioner, der som

reglen foregik tidligt på natten ved køkkenbordet i deres hjem.

Jens var ikke længe om at melde sig ind i DKP's ungdomsafdeling og engagerede sig fra begyndelsen i sit arbejde for fagbevægelsen. I alt, hvad han foretog sig, udmærkede han sig med sine fremragende formidlingsevner og sit store samfundsengagement.

Der gik da heller ikke lang tid, før man i DKP fik øje på hans talenter. Han havde arvet sin fars veltalenhed og skarpe analytiske sans, sagde man. Derfor blev Jens forholdsvis hurtigt indlemmet i den modstandsgruppe, der skrev artikler til DKP's illegale blad *Trods Alt*. Nu var han nået så langt, at han tog aktivt del i formuleringen af de budskaber og op-råb, som man i DKP ønskede, skulle nå ud til folket.

Det var alle de tanker, Jens havde gjort sig i løbet af sommeren, han gerne ville dele med Maja. Det ærgrede ham, at han ikke kunne fortælle hende om det arbejde, han gjorde for modstandsbevægelsen.

*

Maja svingede ind i indkørslen. Hun så med det samme, at faster Milles cykel stod i cykelstativet. Hun smed sin egen cykel fra sig og tog trappen i tre spring.

- Jeg er hjemme, råbte Maja i entréen og fortsatte hen mod dagligstuen.

Hun glædede sig til at snakke med Mille, for hun havde lovet, at Maja måtte følge processen på sidelinjen, når den nye efterårskollektion skulle sættes i gang. Og det var snart, vidste Maja.

Majas farfar, Fritz Niemann, havde for snart fyrre år siden etableret en konfektionsfabrik i Odense. Fritz, der var af tysk oprindelse, bosatte sig i Danmark, da han forelskede sig i og giftede sig med Majas farmor, Karla. Sammen bragte ægte-

parret tre børn til verden: Johannes, Niels og Marie eller Mille, som hun altid blev kaldt. Da Majas farfar døde for snart ti år siden, efterlod han sig en sund og veldrevet konfektionsfabrik og et testamente, hvori han havde bestemt, at det var de to brødre, der skulle træde ind i ledelsen og videreføre fabrikken.

Hvad han ikke vidste var, at den yngste søn, Niels, slet ikke var interesseret i at drive en konfektionsfabrik. Han ville hellere være landmand. Det var Mille imidlertid, og hun krævede sin ret til at blive en del af familieforetagendet. Hun blev hårdnakket ved med at påstå, at hun var blevet forbigået, alene fordi hun var kvinde. Hendes ønske var at træde ind i ledelsen i stedet for Niels.

Efter en del diskussioner var de tre søskende blevet enige om at omfordele arven. Niels blev købt ud og fik sin gård, og Mille overtog hans plads i firmaets ledelseslokaler. Det skulle senere vise sig, at det var en god beslutning, for Mille havde en udpræget sans for mode og en god fornemmelse for det, der var salgbart i tiden.

Så Maja var vokset op med modeblade og havde i hele sin barndom overværet alle diskussionerne om, hvad der skulle sættes på i næste års kollektion. Selv havde hun, lige så langt hun kunne huske tilbage, været passioneret optaget af at sy og skabe sit eget tøj.

Underlig nok var Mille den eneste i familien, der tog Majas talent højtideligt. Hun havde set hendes potentialer og var overbevist om, at Maja kunne komme langt med den rette vejledning. Både Johannes og Majas mor, Agnes, antog ikke Majas passion og engagement for andet end en nyttig og klædelig fritidsbeskæftigelse.

Maja åbnede døren til dagligstuen.

- Dav Maja, sagde Mille og rakte smilende armene frem imod hende.

Maja gav hende et knus.

- Jeg vidste ikke, at du skulle komme i dag, Mille.

- Det vidste jeg egentlig heller ikke, men jeg havde brug for at drøfte noget med din far, og nu har din søde mor budt mig på aftensmad, så det har jeg taget imod, sagde Mille og smilede til Agnes.

Hendes svigerinde efterlod, trods sit smukke og velplejede ydre, sjældent noget stort indtryk og overlod gerne madlavningen til husets kokkepige, Ruth.

- Det er altid dejligt at være i godt selskab, svarede Agnes retorisk.

Mille rakte ud efter det glas sherry, Agnes netop havde skænket til hende. Hun rullede lidt åndsfraværende sherryen rundt i glasset. Så lænede hun sig med et lille suk tilbage i lænestolen.

Maja kunne høre, at hendes far talte i telefon inde på kontoret. Hun så igen på Mille og lagde først nu mærke til, at hun så træt og anspændt ud. Hun plejede heller ikke at drikke sherry midt på eftermiddagen.

- Er det problemer, I skal snakke om, spurgte Maja sin faster.

- Det er en lidt længere historie, Maja. Der er uro på fabrikken. Ja, jeg har lige fortalt din mor, at jeg har haft besøg af to meget ubehagelige fyre i dag. De bad mig om at fyre to af mine dygtigste syersker. De havde haft en *demoraliserende omgang med værnemagtens soldater*, som de udtrykte det. De virkede ret truende. Og så påstod de, at de havde fagforeningen i ryggen.

- Hvad har I tænkt jer at gøre, spurgte Agnes, lidt irriteret over at blive afbrudt midt i den samtale, de havde været i gang med.

Mille rynkede bekymret panden.

- Jeg ved det ikke, du kender mig jo, jeg kan ikke lide at blive dikteret noget. Men et eller andet er vi nødt til at gøre. Det er en ret ubehagelig situation. Stemningen i byen er dår-

lig, eller betændt er måske det rette ord. Foreløbig må jeg have snakket med Johannes om det.

- Nå, der kommer din far Maja. Mille rejste sig.

- Lad os snakke sammen, når der er faldet lidt ro over det hele. Hvis du har lyst, vil jeg gerne have, at du kigger ned på fabrikken ved lejlighed. Jeg har fået nogle nye tekstiler hjem til kollektionen. I en god kvalitet, men lidt trist i farven. Jeg vil meget gerne have dine idéer til, hvordan vi kan få noget smart ud af det. Mille blinkede til Maja, der smilede og følte sig stolt og varm indeni.

- Tak for te, mor. Jeg går op og indbinder mine nye skolebøger.

- Gør du det, Maja, sagde Agnes og sukkede.

Så sidder jeg her alene igen, tænkte hun, og kastede lange blikke efter Mille, der lukkede døren ind til Johannes' kontor. Betydningfuldt, at deres diskussioner altid skal foregå bag lukkede døre. Men hvordan skulle hun også kunne bidrage med noget begavet, når Mille altid tog ordet ud af munden på hende? Selv om Johannes ikke lod sig mærke med det, vidste hun, at det altid var Milles ord, han regnede mest med. Egentlig undrede det hende, at han kunne acceptere, at Mille, som kvinde, optrådte som en jævnbyrdig partner, når han altid bagatelliserede det, hun kom med.

Inderst inde syntes hun selv, hun havde en ret god idé om beklædning. Problemet var Johannes. Han fandt altid hendes idéer enten for urealistiske, eller for vanskelige at omsætte. Så nu var hun holdt op med at blande sig.

Agnes kunne mærke en begyndende trykken hen over øjnene. Hvordan kan det for øvrigt være, at det aldrig rigtig passer sig for Johannes, at jeg bare engang imellem deltager i en af hans mange forretningsrejser, nu hvor pigerne er blevet så store? Jeg har vel også brug for lidt adspredelse ind i mellem. Og Maja, tænkte Agnes, hun slægter Mille på. De to er pot og pande.

Nu mærkede hun en stikkende smerte i tindingen og en let flimren for øjnene. Inden længe havde hovedpinen bredt sig og var blevet til en uudholdelig, dunkende smerte. Jeg går op og lægger mig, tænkte hun. Ingen vil alligevel lægge mærke til det.

Maja lukkede døren til sit værelse og smed sig på sengen. Hendes værelse var hendes hule, hendes fristed. Fra sengen kunne hun se over på vinduesnichen, hvor hun havde indrettet sit eget lille syværksted.

En stor fyrretræsplade var monteret i hele vinduesnichens bredde. Her stod hendes kæreste ejendel, en gammel *Singer*, som hun havde fået af Mille i fødselsdagsgave. Mille havde købt symaskinen ud af en gammel syerskes dødsbo.

Under bordpladen stod en kæmpestor, flettet kurv. Den bugnede af forskellige stofrester. Det meste havde hun skaffet gennem sin far, der på systematisk vis fik indsamlet brugt tøj, fordi krigen havde gjort tekstiler til en mangelvare i produktionen. Det brugte tøj blev sprættet op, vasket, sorteret og sendt til Herning for at blive syet om. Efterfølgende blev det solgt i forretningerne med god fortjeneste.

Majas lille arbejdsplads var indrammet af en købmandsdisk, der delte værelset i to. I diskens mange små skuffer lå gamle lynlåse, knapper i alle farver og størrelser, bånd, hæfter, små sjove besætninger og skindstykker, der alt sammen var klippet af det gamle tøj. Det var her, Maja i de sene aftentimer kombinerede og forvandlede de forskellige materialer til nye, smarte kreationer.

På hendes opslagstavle hang udvalgte fotografier af de nyeste kollektioner. De var klippet ud af de modekataloger, hendes far gav hende. Den store tegneblok, vandfarverne og det store krus med farveblyanter havde en mere fremtrædende plads på Majas skrivebord end hendes skolebøger.

Det her er min verden, tænkte hun, det skal ingen tage fra mig. Så lukkede hun øjnene og faldt kort efter i søvn.

- Maja, vi spiser om et kvarter, råbte Helene og stak hovedet indenfor. Majas lillesøster, der stort set misbilligede alt, hvad hun gjorde, så forarget på hende.

- Ligger du her og sover ved højlys dag? Faster Mille er kommet.

- Det ved jeg, sagde Maja lidt irriteret og så på uret. Jeg kommer nu, gå du bare ned.

*

Mens Jens cyklede hjem fra skole, tænkte han på det opråb, de lige var blevet færdige med. Opråbet skulle sætte gang i opgøret med 'feltmadrasserne'. Jens havde været tidligt oppe i morges for at få fordelt plakaterne til de hjælpere, der skulle sætte dem op på lygtepælene. De havde arbejdet på plakaterne til sent ud på natten. Han kunne teksten udenad:

Kammerater!

Har I glemt jeres nationale stolthed? Skal vi passivt se til, at de tomhjernede, umoralske tøjter, der ikke kan holde de tyske uniformer på afstand, på det skammeligste håner vores land? Lad os tage feltmadrasserne under behandling. Rygter siger, at værnemagtens damebekendtskaber andetsteds er blevet klippet skaldede, og at tøjet er taget fra dem. Vi modtager gerne oplysninger om emner og glæder os til at offentliggøre dem snarest.

Jens gøs. En opstemt lystfølelse afløste den hævn-gerrige moralsk forargelse, som teksten havde fremkaldt i ham.

De tøser skulle have en lærestreg, så de ikke ødelagde den offentlige moral, tænkte han. De havde talt om det i

gruppen. De danske mænd og kvinders stolthed og deres følelse af egenværd var forudsætningen for at mobilisere en opstand. Der måtte skabes et sammenhold mod den tyske besættelsesmagt. Man skulle igen kunne være stolt af at være dansker.

De næste meddelelser der skulle ud, lå gemt i en papkasse hjemme under sengen. Han manglede at læse oplægget igennem en sidste gang, før det kunne duplikeres og udleveres som løbesedler på skibsværftet. Løbesedlerne indkaldte arbejderne til strejkemøde. De ville kræve, at de tyske sabotagevagter på værftet skulle fjernes.

Jens så Majas ansigt for sig. Hun så godt ud på sin helt egen måde. Der var noget elegant over hendes lange, slanke skikkelse. At hun var egenrådig og hurtig i replikken, skræmte ham ikke. Hun er ikke så nem at vinde for sig, som de andre tøser, tænkte Jens. Måske var det det, der pirrede ham?

Hun tilhørte en anden klasse, javist, men classeskel var til for at blive nedbrudt. Jens var i hvert fald sikker på, at de kunne blive det perfekte par. De supplerede hinanden godt. Det kedede ham, når han alt for tit blev talt efter munden. I morgen ville han vise hende de tøser, der gik med tyskerne i Munke Mose, og han ville fortælle hende om, hvordan de ville statuere nogle eksempler, så folk fik stoltheden tilbage og kunne se, hvor forkasteligt det var.

Maja havde glædet sig hele ugen til at gå tur med Jens i Munke Mose. Hun havde pakket to stykker æblekage, saft, glas og et tæppe ned i kurven, som hun satte fast på cyklen. Så begav hun sig let om hjertet mod Munke Mose.

Hun kunne se ham på lang afstand. Det let fregnede ansigt med det rødblonde hår og de selvbevidste grønne øjne var ikke til at tage fejl af. Da han fik øje på hende, løftede han armen til en hilsen og smilede bredt. Maja vinkede tilbage og tog kurven af cyklen.

De stillede cyklerne fra sig ved indgangen til mosen. Jens rakte hånden frem imod hende.

- Det her har jeg glædet mig til, sagde han med et smil.

Maja smilede tilbage.

- Det har jeg også. Hvor skal vi hen, du sagde, du skulle vise mig noget?

- Nu ikke så hurtig. Lad os først finde et sted, hvor vi kan sidde og snakke lidt i solen. Jens tog kurven ud af hånden på hende.

De gik lidt i tavshed, mens de nød det dejlige sensommervejr. Der var mange ude for at gå tur. I særdeleshed en masse tyske soldater, der gik arm i arm med deres danske piger. Jens skulede til dem.

- Sådan nogle enøjede feltmadrasser, hviskede Jens lavmælt, det dér er landsforræderi.

- Nå, mindre kan vel gøre det, sagde Maja lidt forskrækket og overrasket over den aggression, der lå i hans stemme. Jens smilede beroligende tilbage.

- Lad os nu finde et ordentligt sted at sidde, sagde han blot.

Maja bredte tæppet ud under et stort egetræ og serverede kurvens indhold. De spiste, nød solen og ikke mindst at være sammen igen. Først da de sidste solstråler var ved at forsvinde, kunne Maja ikke længere tøjle sin nysgerrighed. Hun så undersøgende på Jens.

- Skal vi gå en tur, det er ved at blive køligt. Og var der ikke noget, du ville vise mig?

Jens trak vejret dybt og tog endelig tilløb til det, han ville sige.

- Det, jeg vil vise dig, er noget, jeg gerne vil have dig til at forstå, før det rigtigt går løs. Jeg vil gerne vise dig, hvordan det hele hænger sammen.

Jens så lidt usikkert på hende, men tog sig så sammen.

- Den tyske besættelsesmagt vil underkue os som en række ubemidlede idioter. Tyskerne ser sig selv som herrefolket og udrydder alt, hvad de mener, der kan true dem og deres kultur. Står det til tyskerne, er det kun deres tankegods, der skal forme vores fremtid.

Jens trak vejret og fortsatte.

- De tyskerludere, du så før, lader sig desværre købe for et par strømper eller for at komme ud og spise fint. De svigter det danske fællesskab, og de gør det kun for at tilfredsstille deres egne behov. Danmark må rejse sig fra den underkuede, passive tilstand, vi er bragt i. Vi må have den nationale stolthed tilbage. De tøser demoraliserer landet og gør danske mænd til grin. Du så selv, hvordan tyskerne førte sig frem med 'vores piger'.

Jens havde talt sig varm, hans øjne gnistrede af vrede, og hans udtryk blev mere og mere præget af den sprogbrug, han havde tilegnet sig i DKP's ungdom.

Maja så på ham. Han havde glemt hende og var helt optaget af at fremstille det scenarium, han så for sig. Men det var jo rigtigt, det han sagde. Sådant havde hun faktisk ikke set det før. Men det irriterede hende, at han var så belærende, og at han anså de danske piger for at være en national ejendom.

- Er pigerne da de danske mænds ejendom, spurgte hun lidt provokerende.

Jens så undrende på hende.

- Hvad mener du?

- Jeg mener, at det selvfølgelig ikke er smart, det pigerne gør, men der er vel ingen, der ejer andre mennesker. Pigerne kan da ikke være de danske mænds ejendom. Og hvis de danske mænd føler sig til grin, fordi de fravælges, så må det vel være dem selv, der er noget i vejen med.

- Maja, du vil ikke forstå, hvad jeg mener! Det er jo et spørgsmål om moral. Det var som om, Maja igen kom ind i Jens' synsfelt.

- Er du med i modstandsbevægelsen?

- Nej, svarede han med en let rødmen, forlegen over at han havde ladet sig rive med af sin egen fortælling. Og hvis jeg var, ville jeg aldrig fortælle det til nogen udenfor. Han så meget direkte på Maja som for at prøve at læse hendes tanker.

De sad lidt i tavshed. Selvfølgelig er han med, og selvfølgelig er han engageret, tænkte Maja. Det skal han være. Det ligger til ham. Hun forstod jo også godt, hvad han mente. Men hun havde en ubehagelig fornemmelse i kroppen, som hun ikke kunne gøre sig fri af. Den var mørk og truende og vanskelig at sætte ord på.

- Skal vi ikke gå lidt?

De pakkede hurtigt sammen og rejste sig. Jens tog hendes hånd. Han var ærgerlig over, at de endnu engang havde talt forbi hinanden. Han havde været så sikker på, at hun kunne se nødvendigheden af det, der om ikke så længe ville blive sat i værk.

Længere fremme på stien gik to tyske soldater tur med deres danske piger. Fire danske soldater kom gående imod dem og stoppede op for at sige noget. Man kunne på afstand se, at diskussionen imellem dem var mere livlig, end godt var. Pigerne så lidt skræmte ud og holdt krampagtigt fast i de tyske soldaters jakkeærmer.

- I skal ikke blande jer i, hvem jeg går tur med, forsøgte den ene af pigerne sig.

- Tyskerluder, kvitterede en af de danske soldater prompte.

- Feltmadras, supplerede hans kammerat hvæsende og trådte truende frem imod hende.

De tyske soldater forsøgte at forsvare deres piger ved at skubbe den nærgående dansker væk. Det lykkedes ham alligevel at få fat i armen på den pige, der havde bedt ham om at blande sig udenom.

- Ved du, hvad man gør med sådan nogen som dig, spurgte han truende, mens han strammede sit greb om pigens arm.

- Av, slip mig din idiot, råbte pigen ind i ansigtet på ham. Så tog hendes tyske kæreste affære.

- Slip pigen, kommanderede han. Danskeren skulle lige til at skubbe tyskeren tilbage, da han fik øje på en større flok bevæbnede, tyske soldater, der med målrettede skridt var på vej over imod dem.

- I holder jeres liderlige hænder fra de danske piger, formanede han i stedet, inden han slap pigen.

- Skrid i en fart. Nu! De er bevæbnede, råbte en af hans kammerater, mens han pegede hen imod den tyske forstærkning, der var ved at nærme sig.

- Dig er vi ikke færdige med, stol på det, sagde han til pigen, idet han vendte sig om og stak af.

Maja stirrede målløs på det optrin, der var foregået lige for øjnene af hende. Hendes hjerte bankede, og hun var helt tør i munden. Da de danske soldater var forsvundet, var det som om, hun vågnede fra en uvirkelig drøm. Hun kunne stadig fornemme truslen, der hang i luften. Hvad ville der være sket med pigen, hvis ikke de tyske soldater var kommet til undsætning?

Maja vendte sig mod Jens for at dele sit ubehag og sin angst med ham. Til sin store overraskelse så hun ham stå med korslagte arme, mens han roligt betragtede de to pigers chokerede ansigter. Der krusede et lille smil omkring hans læber. Ordene blev siddende i halsen på hende. Det kunne ikke være rigtigt. Så kom vreden som et lyn fra en klar himmel.

- Jeg vil hjem, sagde hun kort og begyndte at gå tilbage mod indgangen.

Jens forsøgte at tage hendes hånd, men Maja trak den til sig og vendte sig bort.

- Du synes måske, det er i orden at give sig hen til fjenden? Har du overhovedet nogen idé om, hvad det her vil sige, råbte Jens vredt og afmagtsfuld.

Maja var helt hvid i ansigtet.

- Det eneste, jeg ved lige nu, er, at det var modbydeligt at se på. Så du den måde, de truede pigerne på? Maja så på Jens.

- Og du ser ud som om, du synes, det er i orden. Ja ligefrem underholdende.

- Vi er en del, ja faktisk de fleste, der kalder det der for landsforræderi, sagde Jens med indignation i stemmen.

- Det kan godt være, men er du så sikker på, at det tilkommer dig og dine 'kammerater' at gøre jer til dommere over for andre? Det der ligner overgreb, og det har i hvert fald aldrig været lovligt, at man selv straffer dem, man ikke bryder sig om. Fy for pokker! Hendes øjne lynede. Hun så, at Jens var såret. Men hun var ligeglad. Hun kæmpede for ikke at komme til at græde. Vreden og forargelsen blev til afmagt. Den trygge verden hun kendte, var pludselig blevet uforudsigelig og uigennemskuelig.

Uroen og angsten gjorde ondt langt ned i maven. Hun havde ikke haft fantasi til at forestille sig, at hendes Jens kunne høre til dem, der ville true andre og sætte kollektive afstraffelser i gang.

- Du er måske ikke klar over, at vi er i krig og besat af fjendtlige magter, fortsatte Jens desperat for at få Maja til at forstå.

Maja så på ham med tårer i øjnene.

- Jeg har brug for at være mig selv lige nu, Jens, og jeg finder selv hjem, sagde hun uden at give Jens mulighed for at svare.

Jens stod længe og så efter hende. Vreden voksede sig større og større i brystet af ham.

Han havde set sig selv og Maja som to allierede i en fælles kamp mod uretfærdigheden. Han havde beundret hendes klarsyn og intelligens og ville have givet sit inderste for at dele sine tanker om fremtiden med hende.

- Det højrovede, forkælede overklasseløg. Ingen jordforbindelse har hun, hvæsedde han. Så kan det sgu også være det samme, hun skal fandeme ikke træde på mig, tænkte han arrigt. Hun skal nok blive klogere!

- Satans!

Maja gik hurtigt til. Hun havde kvalme og følte sig på en underlig måde svigtet. Hun havde glædet sig til at være sammen med Jens. Men nu... Maja havde svært ved at få styr på sine tanker. Lige inden hun kom frem til deres indkørsel, fik hun øje på en plakate, der var hængt op på lygtepælen.

Kammerater!

Har I glemt jeres nationale stolthed? Skal vi passivt se til, at de tomhjernede, umoralske tøjter, der ikke kan holde de tyske uniformer på afstand, på det skammeligste håner vores land? Lad os tage disse feltmadrasser under behandling ...

Maja stod længe og stirrede på plakaten. Det var altså derfor, hun skulle med i Munke Mose. Det var det, hun skulle forstå. Majas ansigt fortrak sig i afsky. Det eneste, hun havde brug for nu, var at være alene.

- Jeg er hjemme, råbte Maja og gik direkte op på sit værelse. Hvem pokker tror han egentlig selv, han er, tænkte hun, da hun lukkede døren bag sig. Hvad giver ham og hans venner ret til at dømme og ydmyge de piger med vold? Selvfølgelig var det forkert, at de indlod sig så åbenlyst med tyskerne, når andre ude i verden satte livet på spil for at bekæmpe

dem. Men egentlig forstod hun godt hvorfor. De fleste tyskere optrådte både høfligt og korrekt. De var attraktive i deres uniformer og langt mere belevne og opmærksomme end de fleste danske bonderøve. Men det var jo ikke noget, man kunne tillade sig at sige højt.

Hvis det var sandt, at det var landsforræderi, hvad var det så, når en del andre tjente fedt på at handle med tyskerne? Maja kom til at tænke på sin far. Og sin farfar, der var tysk. Godt at han ikke havde nået at opleve det her. Egentlig havde hun ikke lyst til at tænke på det, det hele måtte vel slutte en dag. Men inde i hovedet kunne hun høre Jens' anklagende stemme:

- Har du overhovedet forholdt dig til, at Danmark er i krig, Maja?

Den efterfølgende uge sneglede sig af sted. Der var en underlig stemning alle steder. Oplevelsen sammen med Jens i Munke Mose blev ved med at dukke op i Majas tanker. I skolen undgik de hinanden. Når deres øjne mødtes tilfældigt, trak de begge blikket til sig. Der var sket noget uopretteligt mellem dem. Hun var stadig tiltrukket af hans direkte og lidt gadedrengagtige måde at være på, men hun havde set en side af Jens, som hun ikke kunne rumme.

Det var en underlig fornemmelse, for Jens havde uden at vide det, gjort hende mere klar over, hvem hun selv var. Hun var blevet klar over, hvor meget hun afskyede parolerne og den unuancerede idealisme. Men han havde også efterladt sig noget andet. Han havde sået en tvivl, der havde slået revner i hendes selvopfattelse.

Jens brændte i ord og handlinger for fællesskabet og det, han så som retfærdighed. Men hvad gjorde hun selv? Han gav hende dårlig samvittighed, for hun vidste, at der skulle meget til, før hun ville tilsidesætte de personlige mål, hun havde sat sig.

I slutningen af ugen kom han alligevel slentrede gennem skolegården. Han standsede ud foran hende og spurgte, som om intet var hændt, om hun havde lyst til at gå i biografen. Maja så hans sårbarhed, men valgte alligevel at sige, at hun lige nu havde for travlt med at hjælpe til på fabrikken. Han vidste, det var løgn, det kunne hun se i hans øjne. Han trak på skuldrene, men sagde ingenting.

*

Maja havde aftalt med Mille, at de skulle mødes på fabrikken efter skoletid. Nu var hun endelig på vej. Gaden var fyldt med mennesker. Lige inden hun nåede fabrikken, stødte hun ind i et større opløb. Maja stod af cyklen og holdt sig instinktivt på afstand af den vrede og aggressive menneskemængde. Stemningen var ubehagelig.

En gruppe danske soldater dannede en kæde, der fyldte hele fortovet. Da de passerede en gruppe tyske soldater, skubbede de til dem med skuldrene, så de blev tvunget til at træde ud på kørebanen.

- Tyskersvin, var der én, der råbte.

Hvordan tør de dog, tænkte Maja.

En lang hale af unge mænd dannede trop bag de danske soldater. De fik pludselig mod til at supplere med yderligere tilråb:

- Skrid hjem til Tyskland!

- Danmark for danskere!

Maja havde hørt, at der havde været sabotage på skibsværftet, mens hun havde været på sommerferie i Gilleleje. Hun havde også hørt om flere åbne konflikter med tyskerne på gaden. Men hun havde oplevet det lige så uvirkeligt, som når hun hørte om krigshandlingerne rundt omkring i Europa. Lige nu fornemmede hun den truende stemning som et fysisk pres i brystet. Hun trak forsigtigt sin cykel i en stor bue uden om optrinnet og fortsatte ned til fabrikken. Hun

slappede først af, da hun kunne lukke fabrikkens store port bag sig.

- Jamen er det ikke frøken Maja, sagde fru Nielsen i receptionen og smilede stort.

Fru Nielsen havde kendt og arbejdet for familien Niemann, så længe Maja kunne huske. Da hun var yngre, havde hun altid vidst, at Fru Nielsen gemte bolsjer i øverste, højre skuffe i sit skrivebord. Fru Nielsen havde gjort det til deres lille hemmelighed. Deres indbyrdes fortrolighed var stadig noget særligt. Maja smilede ved tanken.

- Jeg skal bare snakke med faster, tror De, hun har tid?

- Så vidt jeg ved, sidder hun på sit kontor, så gå du bare derop, svarede fru Nielsen.

Maja tog trappen i få spring og bankede på Milles dør.

- Kom ind, råbte Mille.

- Åh er det dig Maja, tiden går så hurtigt, jeg havde næsten glemt, at du skulle komme. Kom ind, og sæt dig ned. Har du lyst til lidt rester? Vi har lige haft møde.

Maja nikkede og satte tænderne i et stykke højtbelagt smørrebrød. Imens lagde Mille sine papirer til side. Hun ser træet ud, tænkte Maja.

- Fik du og far så løst det med syerskerne forleden?

- Det er desværre ikke helt så enkelt, Maja. Syerskerne er dygtige, de passer deres arbejde upåklageligt, og de er afhængige af deres løn. Den ene af dem, Karen Sørensen, er tilmed alene med en lille pige. I første omgang prøver vi at tale os til rette med både fagbevægelsen og syerskerne. Men for at være ærlig, så tror jeg ikke, det vil løse problemet. Mille tav og fik et bekymret udtryk i ansigtet.

- Jeg synes, det er uhyggeligt det hele. Der er en mærkelig stemning alle steder, sagde Maja.

- Ja, jeg kan heller ikke lide det. Men jeg forstår godt folks reaktion. Når pigerne så åbenlyst tilbyder de tyske soldater, rører det ved deres stolthed og nationalfølelse. Omvendt har

den politik, der har været ført i dette land, ikke været særlig klar i mælet. Måske har vi alle sammen været for bekvemmelige? Det får mig i hvert fald til at tænke, at tiden er inde til, at vi hver især begynder at forholde os aktivt og kritisk til det, der foregår omkring os!

Mille så eftertænksomt ud af vinduet, men vendte sig så pludselig energisk om, som ville hun ryste alle bekymringerne af sig.

- Nå Maja, det var ikke det, vi skulle snakke om i dag. Nu skal jeg vise dig, hvad vi har gang i. Jeg vil gerne høre din mening om mine ideer.

Samtalen var forbi. Maja ville godt have spurgt Mille om, hvad hun mente med at være aktiv og kritisk over for det, der foregik. Hun plejede at være god at snakke med. Måske havde hun selv været for hurtig og uretfærdig over for Jens? Men tidspunktet var forpasset, så hun vendte i stedet sine tanker mod det, hun havde glædet sig til i over en uge nu.

De fulgtes ad ned til lageret. Mille viste Maja de store ruller af mørkegråt tweed, de havde skaffet hjem. Stoffet var godt, men lidt trist i farven.

- Det er jo i virkeligheden til habitter, sagde Mille, men jeg tror, vi får mere ud af at sy noget dametøj, måske nogle spadseredragter. Problemet er, at stoffet ikke ligefrem sprudler, det skal piftes op på en eller anden måde. Jeg kunne godt tænke mig, at du fik lov at lege lidt med det. Måske lave en prototype, om du vil?

Mille så spørgende på Maja, der lyste op i et stort smil.

- Det tager jeg som et ja, sagde Mille smilende.

- Hvis det bliver godt, kan vi måske bruge det i efterårs-kollektionen. Hvis ikke, kan du tage det som en øvelse. Jeg har klippet noget stof af til dig. Det ligger fremme på det store bord i klippestuen. Her kan du også lede efter stofrester, knapper eller andet pynt. Du kan også se, om du kan finde noget ude i byen.

- Du får et lille beløb at købe for. Du skal bare sørge for at få kvittering med tilbage. Jeg er desværre nødt til at gå nu, Maja. Du finder selv ud ikke?

Mille gav Maja et knus, før hun gik.

Maja gik op i klippestuen og fandt tweeden. Det rummelige lokale var indrettet med tre store klippeborde, flere giner og store kurve fyldt med linealer, målebånd, kridt, skræddersakse og andre redskaber. Langs væggene var lange reoler pakket med de stofruller, der for tiden blev arbejdet med.

I den anden ende af lokalet stod tre af de nyeste og mest moderne symaskiner. Maja lod hænderne løbe hen over en af dem. Det måtte være en drøm at eje sådan en, tænkte hun. Langs væggen stod der kasser med forskelligt tilbehør. Alt sammen noget, der kunne bruges til at skabe kontraster og effekter, når en ny model blev til.

Det er her i dette rum, de skaber kollektionen, tænkte Maja nærmest ærbødigt. Hun foldede det grå stof ud på et af de store klippeborde og gik på jagt i kasserne efter materialer, der kunne inspirere. Så draperede hun, på sin selvlærte facon, stoffet på ginen og gav sig til at kombinere og afprøve stofrester, skind og knapper i forskellige farver. Inden længe havde hun glemt tid og sted.

Alle de bekymrende tanker blev langsomt fortrængt af den skabende proces, hun elskede at lade sig rive med af. Hun gav sig hen, og lod idéerne formes af en indre, intuitiv kraft. Efter en times intenst arbejde følte hun, at alle hendes spontane idéer havde taget en mere fast form.

Maja brugte hele søndagen og lidt af mandag aften til at tegne flere forskellige modelforslag. Hun havde fået lov til at låne en professionel gine med hjem fra fabrikken sammen med en række forskellige mønstre. Det gjorde det nemmere at eksperimentere. Først ville hun sy dragten i noget gammelt stof. Det gav hende frihed til at afprøve sine idéer og

lave fejl. Hun befandt sig i den verden, hun elskede aller-
mest.

Tyskertøser og feltmadrasser

Maja vågnede med et sæt. At dømme efter lyset var klokken mange. Så kom hun i tanke om, at det var søndag, og puttede sig igen ned under den varme dyne. Hun havde sovet dårligt og kæmpet sig igennem en nat, hvor hun havde drømt den samme drøm igen og igen.

Den begyndte med, at hun gik en tur i Munke Mose. Hun var kommet forbi en gruppe af unge mænd, der stod i en rundkreds. Inde i midten af rundkredsen stod en nøgen pige og græd. De unge mænd skubbede hende frem og tilbage og gramsede på hende, hver gang hun faldt ind i deres favn.

Maja ville flygte derfra, men pludselig var der én, der greb fat i hendes arm og holdt hende fast. Det var Jens. Han grinede og tvang hende til at være med i legen. Hun råbte på hjælp, og i næste øjeblik var de omringet af en gruppe tyske soldater. Jens spyttede den nærmeste tysker i ansigtet og bad ham om at fjerne sig. Tyskeren trak sin pistol og sigtede på Jens. Jens slog pistolen væk og begyndte at løbe. De løb alle i forskellige retninger. Tyskeren skød. Hun så, hvordan Jens faldt omkuld med en blodig plamage på ryggen. Så begyndte hun selv at løbe, men lige meget hvor stærkt hun løb, kom hun ikke ud af stedet. Hun var fanget og stod alene over for tyskerne og deres pistoler. Så vågnede hun.

Maja forsøgte at ryste drømmen af sig. Efter den aften med Jens i Munke Mose var det, som om alting havde forandret sig. Hun havde lagt mærke til en masse små ting, som hun ikke havde set før. Hun så pludselig det mistroiske og vagtsomme i folks øjne. De spontane smil var vanskelige at få øje på. Stemningen i byen var tung og ubehagelig. Nærmest som en øm og betændt byld, hvis dunkende smerte først kunne forløses, når materien kom ud. Selv Mille var

urolig og bange for, at urolighederne ville udvikle sig til noget, der kom ud af kontrol.

Maja sukkede og lod øjnene løbe rundt i værelset. Så fik hun pludselig øje på bunkerne af stofrester, der lå på arbejdsbordet. Modellen, tænkte hun og fik pludselig lyst til at stå op. Efter en hurtig etagevask klædte hun sig på og løb ned ad trappen.

Morgenmaden var endnu ikke ryddet af bordet, men alle var tilsyneladende færdige med at spise. Pludselig kunne Maja høre Milles stemme. Hvorfor var hun her igen? Og så på en søndag formiddag? Stemmerne kom fra hendes fars kontor. Både han og Mille talte højere, end de plejede.

Maja listede sig hen til døren for at høre, hvad de talte om.

- Det ser ud til, at vi ikke slipper, Johannes. De bliver ved med at demonstrere uden for fabrikken, fordi vi ikke har fyret de to syersker. Jeg har hørt, at demonstrationen blev opløst så hurtigt i går, fordi de indkaldte til møde nede på værftet. Men pigerne tør snart ikke cykle alene hjem om aftenen mere, der bliver råbt ludere efter dem på gaden.

- Så må vi vel snakke med fagforeningsbussen igen. Hvis ikke vi får styr på det her, er vi snart nødt til at skille os af med dem, Mille. De skaber for meget uro. I sidste ende går det ud over produktionen, sagde Johannes.

- Vi har et problem, Johannes, fastholdt Mille, og så bestemt på ham. Jeg synes, vi har et ansvar over for de piger. Og med hensyn til produktionen så kan vi slet ikke undvære to rutinerede syersker på nuværende tidspunkt.

Milles stemme steg en anelse i tonelejet, da hun fortsatte.

- Og så er der noget uretfærdigt i det hele, synes du ikke? De er ikke de eneste, der har haft med tyskerne at gøre. Vi skal jo alle samarbejde, som du plejer at sige, sagde Mille sarkastisk.

Maja opfattede, at den dårlige stemning imellem dem var alvorlig. Hun så nysgerrigt ind gennem den lille sprække i

døren. Hun kunne kun se sin far, Mille var skjult af døren. Hendes far var rød i hovedet af undertrykt vrede.

- Måske skulle vi finde en anden tone, svarede Johannes med en dirrende stemme.

Men Mille var ikke til at stoppe.

- Vi kan selvfølgelig også lukke øjnene, fyre pigerne og slutte os til hoben af mennesker, der mener det rigtige på det rigtige tidspunkt.

Mille havde rejst sig og var kommet ind i Majas synsfelt. Rødmen bredte sig fra hendes halsudskæring op ad halsen for til sidst at folde sig ud som to røde blomster på hendes kinder.

- Men sig mig lige, om det er rimeligt at gøre syerskerne til *prygelknaber* i denne sag? Især når man tænker på, at alle de tåbelige beslutninger, der ikke alene har ført til det her problem, men også til denne her krig, dybest set er taget af gamle, forstokkede mænd.

Mille blev mere og mere vred.

Johannes kendte sin søster godt nok til at vide, at når hun først var i det humør, var hun ikke til at stoppe.

- Vi skal naturligvis finde en fornuftig løsning på det her, sagde Johannes i et forsonende toneleje. Men i nuværende situation skal der vel ikke provokeres, hverken den ene eller den anden vej, vel?

Han har noget i klemme, tænkte Maja, og Mille har noget på ham.

- Der er en anden ting, som du ikke ved, men som nok ikke vil gøre situationen lettere, fortsatte Johannes træt.

Mille så overrasket på Johannes.

- I går aftes var der en smed i Svendborg, der blev stukket ned af en tysk soldat. Der går rygter om, at han bare ville forsvare en anden, der var ved at blive gennemtævet af nogle tyskere. Efter sigende var tyskerne gået helt amok. Hvem der har provokeret hvem, skal jeg ikke kunne sige. Men mødet på værftet i går handlede om, hvilke modforanstaltning-

ger man skulle træffe i fagforeningen. Hele byen koger, og der tales om generalstrejke. Så vidt jeg er orienteret, er der ved at blive delt løbesedler ud, og vi må nok se i øjnene, at der blive ballade og formentlig også strejke i hele byen.

- Og så en anden ting, fortsatte Johannes, og slog op i et eksemplar af *Trods alt*, der lå på hans skrivebord. Da han havde fundet den artikel, han ledte efter, skubbede han bladet over til Mille.

Mille skimmede artiklen og fandt hurtigt det, som Johannes måtte have hentydet til. En længere liste over *tyskerludere og feltmadrasser*. Hun så, at de to syerskers navne, Karen Sørensen og Nellie Rasmussen, stod på listen. Artiklen beskrev i opstemte vendinger, hvordan man andre steder havde afstraffet en så landsforræderisk virksomhed:

- *Frisuren blev bragt i overensstemmelse med den i øjeblikket herskende mode for feltmadrasser*, læste Mille højt.

Mille så længe på Johannes og sagde så endelig:

- Ja, så tror jeg, det bliver endnu mere nødvendig at få fundet en hurtig løsning på problemet. Karen kan ikke stå alene uden arbejde med den lille pige. Men jeg har gået og tænkt over det...

Døren fra køkkenet blev åbnet, og Ruth trådte ind i spisestuen for at rydde af efter morgenmaden. Maja skyndte sig væk fra døren og gik ind i spisestuen

- Åh frøken Maja, har De spist?

- Ikke endnu, jeg kom til at sove over mig.

- Jeg laver en bakke til Dem.

- Tusind tak, Ruth. Ved De, hvor mor er?

- Hun holder sig i sengen i dag. Med hovedpine, De ved!

Maja nikkede. Hun ærgrede sig over, at hun ikke fik det sidste af samtalen med. I stedet gik hun med Ruth ud i køkkenet for at hente sin bakke med morgenmad.

Maja satte sig ved spisebordet og så Milles ophidsede og bekymrede ansigt for sig. Hvad var det, Mille havde ankla-

get hendes far for? At han handlede med tyskerne? Var det moralsk forkert? Mille havde antydnet noget i den retning. Men farfar var jo tysk. Det var hans virksomhed, de videreførte. Og regeringen bad jo om, at befolkningen samarbejdede. Maja begyndte at forstå, at der var et opgør på vej. Ikke kun på gaden, men også her i familien.

En tanke blev ved med at vende tilbage. Var man landsforræder, hvis man kom til at forelske sig i en tysker? Maja tænkte tilbage på den oplevelse, hun havde haft, umiddelbart inden hun tog på sommerferie i Gilleleje.

Hun havde ledsaget sin far til en middag i Handelsstandsforeningen, fordi hendes mor igen havde været syg med migræne. I indbydelsen stod der *Middag med ledsager*. Johannes var næstformand i foreningen, så han var mildest talt utilfreds med, at Agnes igen meldte fra. For ham var det absolut upassende at komme uden ledsager. Maja havde tilbudt at tage med, mest af alt for at få lidt adspredelse og for at bruge den kjole, hun havde syet til afslutningsfesten før sommerferien. Til hendes store overraskelse havde hendes far taget imod tilbuddet.

Johannes havde forklaret hende, at det var vigtigt for byens forretningsliv og trivsel, at de havde et godt forhold til tyskerne. Derfor var tre af de mest indflydelsesrige, tyske officerer inviteret med til middagen.

- Så strækker de sig længere og er mere velvillige over for byens borgere, havde hendes far sagt og fortsatte:

- Grunden til, at forholdet til den tyske værnemagt er blevet mere anspændt på det seneste, er, at flere og flere i det små obstruerer den danske samarbejds politik. Det reagerer tyskerne på. Så det er af fælles interesse for byens forretningsfolk, at de ikke bliver udsat for flere restriktioner og beslaglæggelser fra tysk side.

Helene var blevet sur og jaloux, da hun opdagede, at det var Maja, der skulle deltage i middagen. Helene plejede at være midtpunktet i enhver forsamling. Hun lignede deres

mor, når hun rullede sig ud i et selskab. De så fantastisk godt ud begge to, og de var begge i stand til at charmere hvem som helst. Men herefter hørte ligheden også op.

For deres mor var det, som om luften gik ud af ballonen, når hun kom hjem. Det var, som om hun var to forskellige personer. Hjemme var hun tilskuer til næsten alt, hvad der foregik. Hun lyttede gerne, men hun havde sjældent noget at fortælle selv. Hun tålte ikke skænderier og uro, tog alting for bogstaveligt og var alt for nem at såre. Maja havde tit dårlig samvittighed, når hun havde sagt noget uden at tænke sig om.

Det var anderledes med Helene. Hun kunne snøre deres far om sin lillefinger og var vant til at få sin vilje. I skolen holdt hun hof. Alle var venner med Helene. At blive forbigået var værre end noget andet, Helene i sin vildeste fantasi kunne forestille sig.

Den dag havde hun, uden at spørge om lov, sat sig på sengen i Majas værelse, mens hun klædte sig om. Hun havde tavs og surmulende set til, mens Maja fandt en lille læbestift frem fra sin skuffe. Læbestiften havde hun fået af deres mor, fordi den var knækket. Maja havde nydt at se Helenes misundelige ansigtsudtryk, mens hun langsomt og omhyggeligt havde malet sine læber med en lille pensel. Til sidst havde hun stukket sine bare ben i et par sandaler og havde efterladt den for en gangs skyld måbende Helene i værelset for at gå ned til sin far.

Maja smilede ved tanken. Hun huskede den måde, de var blevet modtaget på, da de ankom til middagsselskabet. Fornemmelsen da den klassiske musik kom dem i møde, de mange festklædte mennesker og hendes fars stolte smil, da han præsenterede sin datter for sin gode ven, byens førende restauratør, Søren Larsen. De fleste kendte godt Maja og havde på afstand set hende vokse op.

Efter den indledende præsentationsrunde bad Johannes Maja om at vente i baren, indtil de skulle gå til bords. Maja

satte sig godt tilrette og havde god tid til at betragte sceneriet omkring sig.

I den anden ende af baren stod de tre tyske officerer i uniform sammen med et par af byens spidser. Den ene officer havde åbenlyst påtaget sig den underholdende rolle. Han fortalte og gestikulerede ivrigt til sit overvejende smilende og lyttende publikum. Den yngste af officererne så mere alvorlig ud. Han nikkede lidt fraværende på de rigtige tidspunkter, mens hans øjne søgte ud i den store forsamling.

Maja havde studeret ham indgående. Han var lyshåret, høj og veltrænet. Uniformen sad perfekt på ham. Hans ansigt var åbent og nysgerrigt, øjnene var direkte og bevidste. Maja lod blikket glide videre ned til hans hænder. Hun havde hørt, at en mands hænder afslørede, hvem han var. Officerens hænder var smalle, fingrene lange og håndleddene spinkle. Der var noget aristokratisk over ham.

Det var, som om han havde mærket hendes blik, for pludselig så han direkte på hende. Han havde fastholdt hendes blik så længe, at hun var blevet forlegen. Så havde han diskret løftet sit glas og smilet. Maja mærkede nu, som dengang, et sug i maven.

Hun havde rødmete løftet sit glas en smule, drukkert og sænket blikket. Hun vidste ikke, hvad hun skulle gøre af sig selv, så hun havde meget intenst indledt en samtale med bagermester Olsens kone vel vidende, at han hele tiden så på hende. Da hun kortvarigt mødte hans blik igen, mærkede hun, hvordan varmen steg op i hendes ansigt. Hun havde været nødt til at gå på toilettet for at samle sig. De følelser, han satte i gang, og ikke mindst de kropslige reaktioner, der fulgte med, bragte hende helt ud af fatning. Hun havde forsøgt at kalde sig selv til fornuft: - En tysk officer. Er du virkelig så nem? Bare fordi manden viser dig lidt interesse! Hvad pokker tænker du på Maja? Men så havde hun set hans øjne og det lidt drillende smil for sig og havde igen følt suget i maven. I den mellemliggende tid havde hun bevidst

undgået at se i hans retning. Det var hendes far, der blev hendes redning.

- Nå, der er du, Maja, vi går til bords nu, sagde Johannes og tog hende under armen.

Under middagen havde hun alligevel stjålet sig til at se, hvem han havde fået til bords. Med et gran af misundelse konstaterede hun, at det var en moden og livligt snakkende dame i pelsstola, som var åbenlyst tilfreds med den bordherre, hun havde fået tildelt.

Efter middagen blev kaffen serveret stående ved små, høje borde i de tilstødende pavilloner. Med Maja under armen styrede Johannes målrettet hen til det bord, hvor en af de tyske officerer havde stillet sig. Det lå i luften, at der var noget, de skulle tale om, så Maja havde hengivet sig til kaffen og sine egen tanker.

Så pludselig var han der igen. På vej hen over gulvet sammen med den anden tysker. Majas hjerte slog et ekstra slag. Johannes' tyske kontakt så op.

- Lad mig præsentere Dem for...Åh ja, hr. Niemann, Erhardt Schmidt kender De jo, men oberstløjtnant Hermann Ahlenfelt tror jeg ikke, De kender. Han er netop tiltrådt som korpslæge, men har også ansvar for logistikken og skal forsøge at skaffe de forsyninger, som vores tropper og nødhospitaler har brug for.

- Og her er det jo så, at Deres uldtæpper kommer ind i billedet, hr. Niemann, tilføjede han.

- Og må jeg præsentere hr. Fabrikant Johannes Niemann, som vi har et glimrende samarbejde med. Som oberstløjtnanten måske kan høre på efternavnet, har familien tyske aner. Det formindsker unægteligt de kulturelle og sproglige barrierer, vi ellers må slås med.

- Ja min far, der desværre er gået bort, var tysk og tog til Danmark for at gifte sig med sin danske kærlighed. Derfor taler vi i familien både tysk og dansk uden at føle nogen nævneværdig forskel. Min far stiftede den virksomhed, som

jeg og min søster viderefører i dag, supplerede Johannes smilende. Han gav oberstløjtnanten hånden og præsenterede Maja, som sin ældste datter.

Hermann Ahlenfelt tog Majas hånd og kyskede den let. Han fastholdt øjenkontakten. Igen disse smilende og lidt drillende øjne. Maja følte, at han så lige igennem hende.

- En fornøjelse, sagde han kort, bukkede let og slap hendes hånd.

Johannes vendte sig interesseret mod Hermann Ahlenfelt og var snart involveret i en samtale om mulige leverancer.

- Har du smagt de vidunderlige kager, søde Maja? Kom med her, så skal jeg vise dig kagebordet. Fru bagermester Olsen tog Maja let ved albuen og førte hende ind i det tilstødende rum.

- Det kan godt være lidt kedeligt med al den forretnings-snak ikke, sagde hun med en forstående mine. I hendes øjne var Maja stadig den lille pige, der havde købt slik i hendes forretning. Maja fulgte lettet med ind til de andre damer.

Efter en halv times tid dukkede hendes far op igen.

- Nå Maja, vi skal til at sige tak for en dejlig aften. Johannes nikkede til damerne.

- Der er jo endnu en dag i morgen.

Maja sagde farvel og gik ud til garderoben for at hente overtøjet. Hun hjalp sin far i frakken og skulle til at tage sin egen på. Pludselig blev frakken taget ud af hænderne på hende.

- Må jeg?

Hermann Ahlenfelt stod lige bag hende og holdt hendes frakke.

Maja nøjedes med at nikke. Han løftede frakken op omkring hendes nakke og lod hænderne hvile der et par sekunder for længe. Varmen fra hans hænder forplantede sig ned langs Majas ryggrad, mens rødmen langsomt bredte sig på hendes kinder.

Så pludselig var det hele forbi. Han gav Johannes hånden og takkede for den gode snak og den dejlige aften, bukkede og sagde farvel.

Maja tænkte på, at hun i lang tid efter havde kunnet mærke det sted, hvor hans hænder havde hvilet i nakken. Det var første gang, hun for alvor havde følt sig som en kvinde.

Maja slog mødet med Hermann ud af hovedet og lod tankerne vendte tilbage til de sidste dages oplevelser og til samtalen mellem Mille og hendes far.

Tanken om at blive stemplet som tyskertøs og de konsekvenser, det kunne medføre, gjorde hende rædselsslagen.

*

Mille havde fattet sig. Hun satte sig ned på stolen overfor Johannes og sagde roligt:

- Jeg har tænkt på, om vi måske kan sende dem et andet sted hen. Et sted hvor de kan sy for os, og hvor det samtidig er muligt at få passet Karens lille pige. Måske kan vi oprette en lille filial et sted, hvor ingen kender dem.

Mille så spørgende på Johannes.

- Jeg har en stærk fornemmelse af, at det haster, fortsatte hun bestemt, da Johannes ikke umiddelbart reagerede.

- Jeg tænker lidt på Niels, svarede Johannes. Hans gård er stor nok. Vi kunne måske indrette en lille systue i hans stadsstue, den lukker han jo alligevel for at spare på varmen. Han kunne sikkert også bruge lidt huslejetilskud.

Mille smilede. Det var præcis det, hun selv havde haft i tankerne.

- Det er da en god idé, sagde Mille, så får vi også løst problemet med den lille pige. Hun kan måske gå lidt rundt sammen med Gudrun, hun er jo ked af, at de ingen børn har fået.

Johannes tav og så eftertænksom ud. At flytte pigerne til Herning hos broderen og svigerinden var ingen dårlig idé.

- Han har vel også plads nok til at indkvartere syerskerne. Gårdens børnekamre står jo tomme. Det kan nok gå an, indtil det værste er drevet over, sagde han og så spørgende på Mille.

- Altså, hvis jeg havde spurgt vores syersker for to uger siden, tror jeg, de var stået helt af på at komme så langt væk hjemmefra. Men lige nu tror jeg faktisk, at de er skræmt fra vid og sans. Jeg synes, du skal gå videre med det, sagde Mille med overbevisning i stemmen.

- Jeg spørger Niels, sagde Johannes, og ikke kun for syerskernes skyld, må jeg indrømme, vi skal simpelthen have lavet den kollektion færdig.

Johannes tog resolut telefonen og ringede op.

- Goddag Niels, hvordan går det, indledte Johannes.

Mille gik ud i køkkenet for at hente en kop te og vendte derefter tilbage til Johannes' kontor.

- Han er interesseret, og vi blev enige om huslejen. Gudrun siger, at hun vil være glad for at få lidt liv i huset, sagde Johannes opstemt.

- Jeg tror, det er en god løsning, gentog Mille.

- Jamen så mangler vi bare at snakke med syerskerne i morgen tidlig. Vil du tage dig af det? Når du giver grønt lys, så sætter vi i gang. Johannes rejste sig med et lettet smil om munden.

Mille nikkede.

- Jeg giver dig besked i morgen.

Johannes kiggede på uret og rejste sig.

*

Klokken var kvart over to. Luften var underligt tung og varm. Gad vide, om det bliver tordenvejr, tænkte Maja. Det

havde været en underlig dag i skolen. Jens havde ikke alene undgået hende, han havde også helt bevidst overset hende og vendt ryggen til hende. Ellen, hendes bedste veninde, havde svaret med enstavelser og samtidig flirtet provokerende åbent med Jens. Selvom det var hende selv, der havde afvist Jens, fremkaldte det alligevel en nagende følelse af jalousi. Der var noget fordækt og uærligt over det hele. Maja fik blanke øjne, når hun tænkte på det. Ikke på grund af Jens, men fordi hun følte sig ydmyget og bagtalt.

Da hun cyklede forbi fabrikken, så hun, at en større gruppe mennesker havde forsamlet sig ved indgangen. Hun fortsatte i en stor bue uden om mængden og cyklede med bankende hjerte hjemad uden at se sig tilbage.

Maja smed sin skoletaske i entréen og gik ind i stuen, hvor hun vidste, at hendes mor ventede med te. Efter mødet med den larmende menneskemængde ved fabrikken var det som at træde ind i en lyd-dæmpet tids-lomme.

- Åh mor, sådan en kop te er lige, hvad jeg trænger til!

Agnes smilede glad og hældte teen op. Da telefonen ringede, rejste hun sig igen og var kort tid efter tilbage.

- Far kommer senere hjem i aften, der er igen problemer med de unge bøller nede ved fabrikken, sagde hun.

- Jeg så det godt, da jeg kørte forbi, hvad sker der?

- De demonstrerer stadig mod de syersker, der går ud med tyskerne. Nu nægter de bare at forlade fabrikkens område, før de er fyret. Agnes sukkede.

De sad lidt i tavshed. Så rejste Maja sig. Hun havde pludselig svært ved at rumme tavsheden, passiviteten og den depressive stemning i rummet.

- Jeg tror, jeg går op og arbejder lidt på mit modelforslag.
Agnes nikkede.

Maja satte sig ved sit skrivebord og begyndte at tegne forskellige typer af kraver og ærmer til sin grundmodel. Derefter afprøvede hun de nye detaljer på ginen og trådte et par skridt tilbage. Der manglede stadig et eller andet, men

hvad? Det må blive i morgen, tænkte hun og gav sig i stedet til at lave sine matematikopgaver.

*

- Tøjter!
- Feltmadrasser!
- Fyr luderne nu!
- Landsforrædere!

De højrøstede og aggressive stemmer stod i en underlig kontrast til den lune og ellers så fredelige fyraftenstime foran fabrikken. En sten fløj gennem luften og smadrede en lille rude i portvagtens skur. Et par af demonstranterne begyndte at rykke i den låste smedejernsport. Kun få personer opholdt sig stadig bag fabrikkens vinduer, for de fleste ansatte var gået hjem.

Nielsen, der var portvagt og altnuligmand i firmaet, havde låst den store port, da forsamlingen udenfor begyndte at opføre sig mere og mere truende.

- Hvad fanden har du gang i, råbte en af de unge demonstranter, henvendt til Nielsen, beskytter du de tyskerliderlige fascister derinde?

Nielsen kiggede uroligt ud over forsamlingen. At dømme efter den måde protestskiltene bevægede sig på, var det hele ved at komme ud af kontrol. Han noterede sig, at nogle af deltagerne var berusede og fik øje på en kø, der var opstået midt i forsamlingen. Herfra var det ikke svært at lokalisere lastbilen bagerst i optøget som udskækningssted.

Endnu en sten blev kastet og ramte med et larmende smæld affaldsspandene til højre for indgangen. Nielsen følte sig splittet. Mange af kammeraterne stod udenfor i mængden. Han vidste, det var formålsløst at tale til forsamlingen uden at blive stemplet selv. Men han vidste også, at det kunne koste ham jobbet og få uforudsigelige følger, hvis han lukkede de ophidsede og halvberusede unge knægte ind på

fabrikkens område. Han måtte improvisere og trække tiden ud og så prøve at sikre, at han ikke selv kom i klemme.

- Jeg går op til direktøren og siger, at han skal komme ned og snakke med jer. Nielsen fik øjenkontakt med en af dem, der stod forrest i mængden.

- Er Per Smed her i dag?

- Kald lige på Per Smed, var der én, der råbte.

En stor, rødhåret fyr nærmede sig porten.

- Du ville snakke med mig?

- Jeg går ud fra, at I har noget, I vil sige til direktøren, så jeg tænkte, at jeg ville gå op efter ham. Er der noget, du vil have, jeg skal sige til ham?

Per Smed lod øjnene glide op og ned ad den nervøse portvagt og afleverede så en spytklat på jorden foran ham.

- Du kan sige, at hvis han bliver ved med at servicere tyskerne med tøser og varer, som vi andre ikke får glæde af, så skal vi nok sætte en stopper for hans virksomhed. Det kommer man ikke godt af sted med her i byen.

Nielsen nikkede nervøst og forsvandt hurtigt ind igennem døren til receptionen.

*

- Vi må have dem ud herfra nu, det her er ude af kontrol, sagde Mille, med tydelig nervøsitet i stemmen. Lydende fra demonstrationen udenfor nåede ubesværet ind i direktionslokalerne.

- Skal vi tilkalde politiet?

- Det er ikke nogen god idé at få al for megen opmærksomhed, svarede Johannes. Vi må først have pigerne ud herfra og så finde en måde at berolige forsamlingen på.

Det bankede let på døren.

- Ja, sagde Johannes.

Nielsen åbnede forsigtigt døren.

- Ja undskyld, sagde han med hatten i hånden, den er helt gal dernede. Jeg har låst porten, men jeg kan ikke styre det.

De truer også direktøren og siger, at hvis han bliver ved at levere varer og tøser til tyskerne, så vil de sætte en stopper for virksomheden.

- Tak, Nielsen. De kan gå for i dag. Men hver venlig at sørge for, at alle indgange er låst. Jeg vil sætte pris på, at De går lige hjem for at undgå konflikter. Og Nielsen, tag bagindgangen, ikke! Ved De, om Bent Karlsen er her endnu?

- Ja, jeg mener, han er nede på lageret.

- Vil De være rar at sende ham herop, før De går?

- Naturligvis, sagde Nielsen og nikkede lettet, da han gik baglæns ud af døren.

- Jeg tror, du har ret, Mille. Vi er nok nødt til at tilkalde politiet. Jeg tror bare ikke, de vil gøre det store ud af det. Foreløbig har vi jo hverken hærværk eller fysisk forulempelse.

Johannes' fingre trommede nervøst på det højglanspolerede mahogniskrivebord.

- Vi må have pigerne i sikkerhed Johannes, gentog Mille.

- Vi kan lade dem sive ud af bagdøren, mens de stadig er optaget af at råbe derude. Jeg tænkte, at vi kunne lade Bent Karlsen følge dem hjem. Men jeg tror, jeg ringer til betjent Ottesen og beder ham følge op på det. Så må vi blive her og se, hvordan det hele udvikler sig. Hvis du tager dig af syerskerne, så snakker jeg med Bent Karlsen.

Mille gik ned på systuen og fandt den oplyst, men forladt.

- Er her nogen, kaldte Mille.

Hun gik videre ud til frokoststuen og fandt Karen Sørensen og Nellie Rasmussen siddende passive og tavse ved det bagerste bord.

- Ja, vi har et problem, sagde Mille, vi kan ikke lade jer gå ud af hovedindgangen. Men det ved I vel?

Pigerne nikkede.

- Vi er ved at få fat i Hr. Karlsen. Vi vil bede ham om at følge jer hjem. I tager bagindgangen. Direktøren har ringet

til politiet og bedt dem om at se efter, at I kommer godt hjem. Skulle der ske noget uventet, er Hr. Karlsen orienteret om, hvad der skal gøres.

De to piger så på Mille med bange øjne.

- Så længe situationen er, som den er, er det ikke sikkert for hverken jer eller alle andre, at I møder ind her i morgen. Jeg vil gerne have, at I møder på Direktørens adresse i stedet.

Mille skrev adressen ned og rakte den til Karen.

- Solsortevej 10, klokken 9.00, læste Karen højt.

Mille nikkede.

- I morgen vil vi tale med jer om, hvad vi kan gøre ved situationen. Lige nu er det vigtigste, at I kommer sikkert hjem. Og jeg tror, jeg ville blive inden døre i aften, hvis jeg var jer!

Pigerne nikkede igen. De rejste sig begge for at tage deres jakker på.

Bent Karlsen var en stor og kraftig mand. Han havde arbejdet som vagtmand i firmaet i tyve år og var en trofast og loyal medarbejder. Karlsen var enkemand og barnløs. Han kom dagligt på bodegaen *Den blå Lagune* nede ved havnen, hvor han hver dag spiste dagens ret. Bag Karlsens godmodige ydre lå et heftigt temperament. Det var kendt i byen, at Karlsens hjerte bankede for de svage og for dem, der blev uretfærdigt behandlet. I de situationer, hvor han følte sig kaldet til at forsvare dem, kunne han mobilisere en imponerende vrede, der sammen med hans fysiske fortrin fik de fleste til at trække sig.

Karlsen havde kendt Karen og Nellie i flere år og kunne godt lide dem. Da Direktøren spurgte, om han ville følge pigerne hjem, havde han ikke et sekund betænkt sig. Pigerne var i knibe. Det havde nok været dumt og letsindigt af dem, at de havde indladt sig med tyskerne, men det tilkom ikke ham at dømme dem, tænkte han.

Karlsen og pigerne forlod fabrikken ad bagtrappen. Klokken var næsten halv syv. Man kunne tydeligt høre kampråbene foran fabrikkens hovedindgang:

- Til kamp mod nazisterne og deres håndlangere!
- Danmark for danskere!
- Feltmadrasser, kom ud, så skal I smage fars stemmejern.
- Landsforrædere!

De høje, aggressive stemmer lod ingen af dem i tvivl om, at den fredelige stemning, der herskede bag fabrikken, var et forræderisk blændværk.

- Kom, vi går denne vej, hviskede Karlsen.

De fulgte smøgen ned mod havnen. Der var mennesketomt, og stemmerne fortonede sig langsomt.

- Karen, sagde Nellie, kan jeg ikke sove hos dig i nat, jeg tør ikke gå hjem.

- Jo, sagde Karen kort.

Det lille selskab nærmede sig Absalonsgade og Karens lejlighed. Alting åndede fred og idyl. Men netop som de gik ind ad porten for at komme ind til baghuset, trådte fem mørke skikkelser ud foran dem.

Nellie så dem først.

- Karen, råbte hun forskrækket og pegede.

- Tag det roligt, sagde Karlsen med al den ro og myndighed, han kunne mobilisere.

Men Nellie hørte intet. Hun vendte i samme nu omkring og satte i løb ned af gaden. Et par af fyrene så situationens muligheder og løb efter hende. Karlsen råbte, at hun skulle komme tilbage. Nellie vendte sig et kort øjeblik og forstod med det samme, at det ikke var muligt at komme forbi de to kraftige fyre, der nu var tæt på at indhente hende. I stedet løb hun ind i den nærmeste port i håb om at finde et gemmested. Det varede ikke længe, før de fandt hende bag et skur inde i gården. Den største af fyrene tog fat i hendes arm og holdt hende fast.

- Nå, så fik vi dig, din lille tyskerluder, sagde han opstemt.

- Hvad er det, du gemmer til tyskerne, som vi danskere ikke må få del i?

Nellie skreg. Hendes overarme gjorde ondt. Den anden fyr stak hende øjeblikkeligt en lussing.

- Hold kæft kælling.

Nellie snappede efter vejret og mærkede varmen brede sig på kinden efter slaget fra den ru næve, der uden varsel havde ramt hende i ansigtet.

- Skal vi se lidt på sagerne, sagde han og flåede i det samme i Nellies jakke, så knapperne fløj af.

Lyden af stof, der blev revet i stykker, fulgte efter. Nellie kiggede bestyrtet på sin iturevne skjorte. Hun mærkede fyrens ansigt meget tæt på og kunne mærke hans ånde. Han befamlede brutalt hendes bryster. Nellie forsøgte uden held at vride sig fri.

- Vend tøsen om, og læg hende hen over skraldespanden derovre, så klipper vi hende fandeme, sagde han til den store fyr.

Så tog han en stor saks frem fra jakkelommen og fægtede dramatisk med den i luften.

Den store fyr adlød og strammede grebet, mens den anden trak i Nellies lyse lokker og begynde at klippe. Inden længe var der kun nogle ynkelige, strittende hårtotter tilbage.

- Det kan måske lære dig ikke at indsmigre dig hos værnemagten.

Nellie græd og forsøgte at komme fri.

- Vi er ikke færdige, sagde fyren med saksen og trak en lille dåse sort maling frem.

- Vi skal lige have malet hagekorset, det bliver hendes tyske venner sikkert glade for, fortsatte han og flåede den iturevne skjorte helt af og begyndte at male på Nellies ryg.

Nellie skreg nu som en vanvittig.

- Nå, det blev sgu da flot, synes du ikke?

- Hvad siger du, skal vi ikke lige låne værnemagten
ejendom lidt, grinede den store fyr, hvis rolle indtil nu hav-
de været at holde Nellie fast.

- Nu er det sgu min tur, sagde han, mens han trak Nellies
nederdel op om livet på hende. Så greb han resolut fat i
hendes trusser, flåede dem af og begyndte at knappe sine
bukser op.

- Nej, nej, nej, skreg Nellie og begyndte at sparke vildt
omkring sig.

Ved et tilfælde lykkedes det hende at få sat et hårdt spark
ind på hans skinneben.

- Av for satan, sagde han og slap grebet om hendes hof-
ter.

- Hvad foregår her?

En uniformeret betjent var pludselig dukket op i gårdens
port. De unge mænd reagerede hurtigt. De slap Nellie, trak
huen ned over ansigtet og løb ud af gården. Betjenten blev
skubbet til side og nåede dårligt at opfatte, hvad der skete.
Han vendte sig om og gik hen mod den grædende Nellie.

Karlsen kiggede bekymret efter Nellie, da hun løb, men
kunne ikke gøre andet end at blive hos Karen.

De tre tilbageværende mænd gik truende fremad.

- Rører I hende, kommer I til at fortryde det, sagde Karl-
sen truende. Jeg kender jer, og rører I hende, bliver I meldt
til politiet.

- Har I hørt den lille spytslikker, sagde den ene af dem
spydigt.

- Sagde du spytslikker, gentog Karlsen.

Karlsen gik frem mod manden og greb fat i hans jakke.
Han placerede sit ansigt og en knyttet næve så tæt på den
andens, at han kunne lugte mandens øldunstende ånde.

- Hvis du ikke fiser af nu, skal jeg sørge for, at dit unge, smukke ansigt ikke kommer til at kigge på piger den næste måned, sagde Karlsen.

Den anden vurderede hurtigt situationen og var klar over, at han ikke kunne klare Karlsen.

- Kom, vi skrider, sagde han til sin kammerat og vred sig fri af Karlsens greb.

Da han gik forbi Karen, placerede han en stor spytklat midt i ansigtet på hende.

- Feltmadras, råbte han.

Så løb de.

Karlsen tog et lommestørklæde frem og tørrede slimklatten af Karens ansigt.

- Kom, vi går ind, sagde han beroligende. Har du nøglerne?

Karen fandt med rystende hænder nøglerne i sin taske. Da de nærmede sig døren til lejligheden, så hun med det samme, at den stod halvt åben.

- Der er nogen derinde, sagde hun bange.

- Bliv her, sagde Karlsen, jeg går ind og kigger.

Lidt efter kom han ud igen.

- Der er ingen, men det ser ikke godt ud, her kan du ikke sove.

Karen løb ind i sin lejlighed. Gulvet var oversået med glasskår. Alle skabe stod på vid gab, alt var hevet ud og smadret. Hendes seng var gennemvædet af urin. Selv barneværrelset var ikke skånet.

Karen satte sig ned og skjulte ansigtet i hænderne. Kun skuldrene afslørede hendes afmagtsfulde gråd.

- Kom, min ven, vi går over til direktøren og får ham til at tilkalde politiet. Vi må også finde ud af, om Nellie er nået sikkert hjem.

- Hallo, var der nogen, der kaldte i samme øjeblik. Betjent Ottesen stod i døren.

- Hvad er der sket her?
Karlsen gav et hurtigt referat af hændelsesforløbet.
- Vi må finde Nellie, sagde Karen.
- Hun sidder ude i vognen sammen med min kollega, sagde betjenten. De har ikke været rare ved hende.
- Har I et sted, hvor I kan sove, eller vil I overnatte på stationen?
- Direktør Niemann har udtrykkeligt bedt mig om, at pigerne blev kørt til hans hjem på Solsortevej, hvis der opstod problemer, brød Karlsen ind.
- Ja, vi skal jo have optaget rapport. Jeg går ud fra, at De ønsker at anmelde dette her, sagde han henvendt til Karen.
- Hun nikkede. Betjenten overvejede lidt.
- Det er måske nok bedst, at det hele foregår hos Direktør Niemann, så får vi samtidig styr på de løse ender. De fulgtes alle ud til patruljevognen.
- Vi har også brug for Deres forklaring hr. Karlsen, vil De køre med i vognen?
- Karlsen nikkede.

*

Mille og Johannes sad alene tilbage på Johannes' kontor. De havde skrevet en liste over de ting, der skulle pakkes sammen og sendes til Jylland. Pludselig knaldede direktionslokalets store rude med et brag. Mille for sammen og så på den sten, der var havnet mindre end en halv meter fra hendes stol. Glasskårene lå spredt i en fin mosaik ud over skrivebordet.

- Kom du noget til, spurgte Johannes bekymret. Her kan vi ikke være. Jeg ringer til politiet.

De forlod direktionslokalet og gik ind i forkontoret for at vente på politiet. Vinduerne her vendte ud mod bagindgangen.

- Jeg har bedt politiet sige til demonstranterne, at pigerne har afsluttet deres arbejde her og ikke møder ind i morgen.

- Hm, sagde Mille, det er i hvert fald ikke forkert. Hvis det kan få dem til at gå hjem så...

Telefonen ringede.

- Det er direktør Niemann!

- Hr. Niemann, det er kriminalassistent Kaspersen. Vi har talt forsamlingen nogenlunde til ro, men lederen af demonstrationen, smedemester Per Hansen, ønsker en samtale med Dem, inden han mener, at han kan få opløst demonstrationen i god ro og orden.

Johannes så over på Mille.

- Formanden vil tale med os.

Mille nikkede.

- Det er i orden. Men jeg er ikke meget for at gå ned til hoben dernede. Vil De bede vægteren komme og låse yderporten op, kriminalassistent Kaspersen, det tager kun fem minutter. Og hvis det ikke er for megen ulejlighed, vil jeg sætte pris på, at De ledsager smeden. Så mødes vi i receptionen.

- I orden, sagde kriminalassistenten.

Johannes sad lidt med røret i hånden. Så rettede sig op og gik ned for at modtage smeden og betjente i receptionen.

Fra receptionens vinduesfacade så Johannes med ubehag på den store mængde mennesker udenfor. Klokken var ved at være otte. Foran porten stod fire betjente sammen med en stor, rødhåret, kraftig fyr. Det må være Formanden, tænkte Johannes. Der lød stadig spredte råb fra forsamlingen.

Formanden rakte afværgende hånden i vejret. Johannes så vægteren låse porten op og smeden og to betjente komme ind i gården. Han rystede til sin egen ærgrelse på hånden, da han låste døren op.

De hilste kort på hinanden og fulgtes op på første sal til kantinen, hvor Mille havde dækket op til kaffe. Hun så Formanden direkte i øjnene, da han kom ind i lokalet.

- Sid ned, sagde hun blot og skænkede kaffe til dem alle.

- Jeg forstår Deres anmodning, men den er jo så og sige også skåret ud i pap, startede Johannes med lidt bitterhed i stemmen.

- Ja, jeg kan desværre ikke svare for følgerne, hvis De ikke efterkommer vores krav, direktør Niemann, sagde smeden og fortsatte med en påtaget uskyldig mine.

- I så fald ligger det uden for mine muligheder at styre den menneskemængde dernede. Og vi er vel alle interesseret i så lidt materiel skade som mulig, ikke? Truslen lå uudtalt i luften.

- Jeg kan kun sige, at folkene derude har fået nok, fortsatte Formanden. Hvis jeg skal have dem til at trække sig, skal jeg have et håndslag på, at pigerne bliver fyret herfra.

- Som jeg allerede har meddelt, så er vi kommet frem til, at det ikke længere er hensigtsmæssigt, at pigerne fortsætter her, sagde Johannes. Så De kan rolig gå ned og berolige Deres folk. Pigerne er stoppet med at arbejde på fabrikken fra i dag. Så regner vi til gengæld med, at De sørger for at få opløst den demonstration.

- Det vil jeg så sørge for direktør Niemann. Jeg er glad for, at vi er kommet til en forståelse. Faktisk kunne vi i disse tider godt bruge vores tid på noget bedre, ikke?

Formanden rejste sig, nikkede og gik mod udgangsdøren.

Mille og Johannes sad tilbage med en dårlig smag i munden.

- Hvilken udspekuleret frækhed, hvæsedde Johannes arigt.

- Hvad gør vi ved vinduet, Johannes?

- Jeg laver en aftale med tømrermester Christensen. Han må slå nogle brædder for allerede i aften.

Mille skænkede kaffen for kriminalassistenten, der var blevet hos dem.

- Er det sådan, at De kan sørge for, at vi får et lift hjem
kriminalassistent Kaspersen, spurgte Johannes.
- Naturligvis, direktør Niemann.

Og en lille udsnit af 2. Del:

2. del

Fader Ukendt

Efter opholdet i Roskilde vender Maja tilbage til København. Alene blandt fremmede, føder Maja et velskabt pige, og er tvunget til at træffe nogle valg, der kan få skelsættende betydning for hendes egen og datterens fremtid. For Maja bliver befrielsen ikke en fest, men en konfrontation med en ny hverdag. Lige som hun tror, hun har løst sine problemer, indhentes hun igen af fortiden. Endnu engang bliver flugten en åbenlys mulighed. Et tilfældig møde giver hende den oplagte udvej, men også den har konsekvenser.

Gestapo

Mille så sig omkring i vognen og fangede den unge mands blik. Han sad foroverbøjet, mens han holdt på sin arm og så forpint ud. Hvert bump, de kørte over, syntes at sende et jag af smerte op gennem hans arm. Mille smilede til ham.

- Vi må se at få dig på hospitalet. Gør det ondt?

Den unge mand nikkede.

Der sad tre andre i bilen ud over den bevæbnede, tyske vagt. Mille opgav at spørge til dem. Efter en times kørsel var de i København. De velkendte lyde fra sporvognene blandede sig med lyden fra bildækkenes kontakt med den våde vejbane. Regnen, der var taget til i styrke, trommede på kassevognens tag. Hvordan kan en dag så fuld af sol og lykke dog ende på den måde, tænkte Mille.

Bilen sagtnede farten og drejede skarpt til højre. Vestre Fængsel, gættede Mille. De standsede flere gange. Hver gang hørte de lyden af en port, der smækkede bag dem. Så stoppede bilen helt, og bagdøren blev lukket op. Den tyske vagt stod ud.

- Heraus, sagde han og viftede med sin pistol.

De gik i gåsegang gennem endnu et antal døre. Den mindste tøven udløste et skub i ryggen fra den tyske vagt. Endelig nåede det lille selskab frem til et område, hvor en fængselsbetjent sad i et lille rum bag en glsrude. Den tyske vagt gestikulerede og diskuterede med den danske fængselsbetjent. Det var åbenlyst, at det drejede sig om behandlingen af den sårede, unge mand. Efter en rum tid ankom to andre tyske vagter og eskorterede ham ud.

Fængselsbetjenten lagde fire tynde og halvnussede tæpper på skranken. Tyskeren skubbede til den første i rækken og pegede på de grå tæpper. Da alle havde taget et tæppe, låste betjenten endnu en dør op med en nøgle fra det kæmpestore, raslende nøglebundt, der hang i hans bælte. Mille stirrede på hans nærmest rituelle omgang med de mange nøgler, og registrerede den metalliske lyd fra nøglerne, der faldt på plads i bundet, da han åbnede den kraftige massive dør.

Nu var de inde i det inderste. Mille knugede tæppet ind til sig. De gik op ad en stejl stentrappe, og trådte ind på en lang gang med en række ensartede døre. Betjenten stoppede foran én af dørene, åbnede den, og pegede på Mille, der var den eneste kvinde i selskabet. Hun gik ind i sin celle, hvorefter døren blev lukket bag hende med et smæld. Låsen blev drejet om flere gange.

Mille så sig omkring. Der var to køjer i cellen. Hun var alene. Hun lagde tæppet fra sig på den underste køje. Cellen var kold og lidt fugtig. I det ene hjørne hang en lille håndvask. Både håndvask og vægge var snavsede. Det sparsomme lys i cellen kom fra et højtsiddende vindue. Hun satte sig træt på køjen og skjulte ansigtet i hænderne.

Inger og Maja, havde de mon klaret sig? Havde de fundet ud af, hvor hun var? Det er ikke det, det handler om lige nu, korrigerede Mille sig selv. Det vigtigste er, at jeg undgår at røbe noget som helst.

Hvad vidste tyskerne allerede? Hvem kunne mon have stukket dem? Det måtte være nogen, der havde set dem gemme folk i lejligheden. Men tyskerne havde intet synligt bevis på, at der havde været nogen. Og den unge mand i sommerhuset ville hun nægte at kende noget til, han måtte være brudt ind i hendes gæstehus. Mille begyndte at repetere sin dækhistorie.

Et par timer efter blev nøglerne sat i celledøren. Døren blev åbnet, og udenfor stod der en madvogn, betjent af en dansk fange under opsyn af en tysker. Fangen øste op fra en stor tønde. Udkogt fisk, vand og rugbrød. Mille tog imod blikkalerknen. Fisken lugtede surt.

Den danske fange kiggede på Mille og stak hende tre ekstra stykker rugbrød.

- Tag det, der er måske ikke brød i morgen.

Mille nikkede taknemmeligt og gik ind og satte sig på sin køje. Hun smagte på fisken, men fik kvalme og lod den ligge. Så drak hun lidt af vandet, spiste et stykke brød og gemte resten.

Natten var ulidelig at komme igennem. Madrassen lugtede surt, luften var plumret, og hendes tanker løb i ring. Om morgenen fandt hun ti kløende loppestik på kroppen. Da morgenmaden kom, en spiselig grød, spurgte Mille, om det var muligt at få et bad og nogle midler mod lus og lopper. Hun rakte armen med de røde loppebid frem og spurgte, om hun kunne få nogle rengøringsmidler til at gøre cellen rent med.

Den tyske vagt, der var skolet i ordentlighed og hygiejne, nikkede. Lidt efter kom de og hentede hende. Mille så til sin skræk, at hun var kommet på aflusningsholdet.

I bruserummet stod en stor, rødmosset kvinde udstyret med en vandslange. De blev beordret til klæde sig af og vask sig med en svidende væske, der skulle dræbe alt utøj i håret og på kroppen. Kvinden nedstirrede dem under proceduren og spulede dem til sidst, en efter en, med vandslangen. De fleste af hendes medfanger var snavsede og usoigenerede.

Mille krympede sig og følte sig som det værste afskum. Hendes hud var rød og irriteret, og hendes korte hår klaskede ind til hovedbunden. Så fik de udleveret et tyndt, stift håndklæde og et lille stykke sæbe til at tage med sig i cellen. Tænderne fik hun ikke børstet.

I cellen havde fængselspersonalet efterladt tæppebanker, spand, kost og gulvklud sammen med nogle rengøringsmidler. Der var intet andet at lave, så Mille greb kosten og begyndte at gøre rent. Hun byttede madrasserne om, for den i øverste køje virkede mindre ulækker. Så lagde hun sig udmattet på sengen og faldt endelig i søvn.

Dagene gik. Intet skete. Den eneste afveksling var gårdturen i frisk luft og den daglige rengøring. Mille følte sig rastløs og var ved at blive desperat. Selv om hun havde gættet sig til, at ventetiden skulle gøre hende mør, havde hun svært ved at tøjle sit temperament. Hun lå og halvsov, da hun den fjerde dag blev vækket af et par raslende nøgler. Der stod han igen, den tyske vagt, med en viftende pistol.

Mille klædte sig hurtigt på, hvorefter hun blev gennet ud i en ventende bil. Jeg skal bare holde et døgn, tænkte hun lidt irrationelt og skævede til den tyske soldat, der sad ved siden af hende. Så vendte hun bevidst ansigtet og stirrede ud på det frie liv, der for kort tid siden havde været hendes eget. Ro på, beroligede hun sig selv, men dybest set var hun rædselsslagen ved tanken om, hvad forhøret kunne udvikle sig til.

Bilen stoppede, og døren blev åbnet udefra af en anden tysk soldat, der viftede hende ud af bilen med sin pistol. Som at blive modtaget hos kongen, tænkte Mille sarkastisk.

Sammenlignet med Vestre Fængsel var bygningen lys og indbydende. Det røde flag med hagekorset, der dominerede hele væggen bag receptionsskranken, lod ingen tvivl tilbage. Her herskede herrefolket. De passerede flere kontorer, før de nåede deres bestemmelsessted. Soldaten bankede på og slog hælene sammen.

Bag et stort skrivebord, placeret i midten af lokalet, sad doktor Brandt, der med et lille, stift nik markerede, at han havde noteret sig Milles ankomst. Langs væggen stod fire menige, bevæbnede soldater ubevægelige som legetøjssolda-

ter, der kun lod sig aktivere, når de blev trukket op i ryggen. Bag et mindre bord sad en spinkel kontorist parat bag sin skrivemaskine for at tage referat.

- Tag plads frøken Niemann, sagde doktor Brandt på tysk og nikkede mod den ledige stol.

Papirerne på skrivebordet lå i sirlige bunker. Med sin ulastelige uniform udstrålede han en ophøjet arrogance. Stilheden i rummet var larmende. Ingen turde forstyrre doktor Brandt, mens han studerede sagens agter. Så løftede han blikket og så Mille direkte i øjnene.

- Marie Niemann. De er af tysk herkomst?

- Ja, min far er tysk. Eller var, han er desværre ikke hos os længere.

- Så De har ingen problemer med at fortsætte vores lille samtale på tysk?

Mille rystede på hovedet.

- Nej, sproget er ikke noget problem.

Doktor Brandt overhørte Milles ironiske undertone.

- Hvis De svarer hurtigt og præcist på mine spørgsmål, vil dette forhør hurtigt være overstået. Han smilede kort og fortsatte uden at afvente Milles reaktion.

- Vi har undersøgt Deres baggrund frøken Niemann. De bor sammen med Inger Christoffersen i Lundsgade 4. Kan De bekræfte det?

- Ja, Inger Christoffersen er en god veninde, vi deler min store lejlighed.

- Frøken Niemann, det er kommet os for øre, at De sammen med Deres veninde og en række andre personer gennem det seneste år har skjult kriminelle modstandsfolk i deres lejlighed.

- Det er ikke sandt, hvem har bildt Dem det ind?

Doktor Brandts blik blev mere gennemboende.

- Vi har vidner, der har rapporteret om denne virksomhed, sagde han uden at hæve stemmen.

- Jeg ved ikke, hvem De har talt med, men det er det pu-
reste opspind.

- Måske skal vi hjælpe Deres hukommelse lidt på vej,
sagde doktor Brandt og ændrede toneleje. Den unge mand,
vi fandt i Deres sommerhus, har tilstået og fortalt, at han har
været gemt både i Deres lejlighed i København og i Deres
sommerhus i Gilleleje.

Mille var klar over, at det kunne være en fælde.

- Det er noget, han finder på. Han må være brudt ind i
vores gæstehus for at gemme sig. Jeg kender intet til den
unge mand og vidste ikke, at han opholdt sig der.

- Så kender De heller ikke noget til lejligheden på Helle-
rupvej 29?

- Nej, det gør jeg ikke.

Et lidt hånligt smil krusede om doktor Brandts læber.

- Vær venlig at rejse dem, frøken Niemann.

De fire tyske soldater, der indtil videre havde stået helt
upåvirkede i baggrunden, trådte frem og stod nu ubehage-
ligt tæt på Mille med deres geværer ved siden.

Milles mave trak sig sammen.

- Som jeg tidligere har antydnet, så kan vi afvikle dette
forhør på den nemme eller den svære måde, sagde doktor
Brandt.

Mille svarede ikke. Doktor Brandt studerede Mille nøje.

- De er stadig en attraktiv kvinde, frøken Niemann, selv-
om de naturligvis ikke er helt ung længere. Jeg skulle måske
vælge at kaste dem for ulvene? Hvor længe tror De, De kan
holde til at lyve?

Mille reagerede stadigvæk ikke. Doktor Brandt nikkede
kort til soldaterne, der reagerede ved at placerede sig i en
cirkel omkring hende. Den ene soldat borede sin pistolmun-
ding ind i ryggen på hende.

- Hun er vel ikke ældre, end at hun kan bruges i en nødsi-
tuation, sagde den ene soldat og målte hende skamløst fra
top til tå.

De kom tættere på og blev mere og mere skamløse.

- Hendes røv har set bedre dage, sagde den anden og greb fat om den ene af Milles baller.

- Til gengæld har hun bryster, jeg ville nyde at begrave mig i, sagde hans kammerat, mens han trak den øverste del af Milles skjorte til side med sin pistol.

- Åh Gud, ikke det, tænkte Mille.

Så løftede doktor Brandt hånden, og soldaterne trak sig lidt tilbage.

- Frøken Niemann. Vi har været i lejligheden på Helle-
rupvej, og ud fra det materiale, vi har fundet, er vi ikke i
tvivl om Deres meddelagtighed. Vi eftersøger stadig en
række personer.

Doktor Brandt lagde et stykke papir frem på skrivebor-
det. De skal fortælle os, hvem der står bag det forsvindings-
nummer, der tilsyneladende er foregået. Når De har fortalt
os, hvem der reelt står bag navnene på denne liste, kan vi
undgå yderligere ubehageligheder.

Mille så ned over listen.

- Desværre doktor Brandt jeg kender ingen af de navne.

Doktor Brandt studerede hende indgående.

- Det var en skam frøken Niemann, sagde han omsider og
gav tegn til soldaterne.

To af soldaterne trådte hen imod hende og skubbede
hende frem mod døren.

- Deres plads er i midten, De skal ud og spadsere en lille
tur, sagde doktor Brandt, som var det Kongens Have, de
skulle gå tur i. Så smilede han koldt.

- Farvel frøken Niemann.

Kynismen og kulden i hans stemme forplantede sig langt
ind i Milles ryggrad. Trykket fra geværmundingen skubbede
hende fremad. De gik ned ad en masse trapper og kom til
sidst helt ned i de underste kældergange, der kun var svagt
oplyste. Mille registrerede lugten af mug og fugt. Her ville

ingen hverken høre eller se hende. Og ingen ville bagefter finde ud af, hvad der var sket med hende.

Lyden fra soldatens ladegreb var det eneste, hun hørte, ud over sit eget forcerede åndedræt. Så er det slut, nåede hun at tænke.

Soldaten flåede i hendes skulder, vendte hende omkring og masede hende op ad muren, mens han satte geværmundingen ind imod hendes mave.

- Sidste chance, ellers skyder vi.

De prøver at skræmme mig, tænkte hun febrilsk og blev tør i munden. Så lukkede hun øjnene og afventede skuddet, mens en kavalkade af billeder rullede hen over hendes net-hinde....